

Sławomir Godek

Sprawozdanie z IX Kolokwium romanistów Europy Środkowo-Wschodniej i Azji, Nowy Sad 24-26.10.2002 r.

Kwartalnik Prawa Publicznego 2/4, 250-255

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Karolak (UwB), *Dorobek filozoficzno-prawny Bizancjum i jego wpływ na kulturę polskiego pogranicza wschodniego*; Dr Piotr Niczyporuk (UwB), *Nauczanie prawa rzymskiego w Akademii Wileńskiej*; Dr Sławomir Godek (UKSW), *Elementy romanistyczne w III Statucie litewskim*; Dr Jerzy Krzynówek (UW), *Cautio usufructuaria a wykonywaniu użytkowania*.

Pozostałe sekcje dzieliły uczestników konferencji i tematy ich wystąpień według następujących okresów: 1) do końca XVII w., 2) wiek XVIII i XIX, 3) I połowa wieku XX, 4) lata po 1939 roku. W każdej ze wskazanych sekcji wygłoszono po kilkanaście referatów i komunikatów. Sesję popołudniową drugiego dnia obrad poświęcono dyskusji nad stanem dydaktyki historii prawa. Słowo wprowadzające do dyskusji wygłosiła dr Anna Rosner (UW).

Referaty i komunikaty wygłoszone podczas zjazdu zostaną opublikowane w zbiorze materiałów konferencyjnych.

Sławomir Godek*

**Sprawozdanie
z IX Kolokwium romanistów Europy Środkowo-Wschodniej i Azji,
Nowy Sad 24–26.10.2002 r.**

Spotkania romanistów Europy środkowo-wschodniej mają już dwudziestopięcioletnią tradycję. Gospodarzem kolokwium w 2000 r. był Wydział Prawa Dalekowschodniego Uniwersytetu we Władywostoku. Kolejne, IX Kolokwium romanistów Europy środkowo-wschodniej i Azji zorganizowane przez Centrum Studiów nad Prawem Rzymskim i Systemami Prawnymi CNR (Rzym) oraz Centrum Badań nad Prawem Rzymskim na Uniwersytecie w Nowym Sadzie odbyło się w dniach 24–26.10.2002 r. na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Nowym Sadzie (Jugosławia). Referaty dotyczyły następujących trzech głównych nurtów tematycznych: *Osoba w systemie prawa rzymskiego*, *Ochrona dłużnika*, *Studia nad prawem rzymskim i nauczanie prawa rzymskiego*. Obrady toczyły się w językach: włoskim, rosyjskim i francuskim.

Witając licznie zgromadzonych gości sesję otworzyli: Prezydent miasta Nowy Sad Borislav Novaković, Rektor Uniwersytetu w Nowym

* Dr Sławomir Godek – adiunkt w Katedrze Historii Ustroju i Prawa w Polsce, Wydział Prawa Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa

Sadzie prof. Fuada Stanković, Dziekan Wydziału Prawa Uniwersytetu w Nowym Sadzie prof. Dušan Nikolić, a także dyrektor Centrum Studiów nad Prawem Rzymskim i Systemami Prawnymi CNR prof. Pierangelo Catalano oraz dyrektor Centrum Badań nad Prawem Rzymskim na Uniwersytecie w Nowym Sadzie prof. Antun Malenica.

W pierwszym dniu konferencji przewodnictwo obrad objęli: prof. Pierangelo Catalano, prof. Antun Malenica oraz prof. Leonid Kofanow.

Wykłady wstępne wygłosili: prof. Aleksander Kosarew (Państwowy Uniwersytet Handlu w Moskwie) – *Права человека в римском и мусульманском праве – сравнительные анализ*; prof. Xu Guodong (Uniwersytet w Xiamen) – *La base unificativa di buona fede obiettiva e buona fede soggettiva nel diritto romano*; prof. Witold Wołodkiewicz (Uniwersytet Warszawski) – *Il favor debitoris nel diritto e nella giurisprudenza polacca*.

W swoim wystąpieniu prof. Aleksander Kosarew próbował wykazać podobieństwa w pozycji prawnej osoby w prawie rzymskim i muzułmańskim. Zbieżności te zdaniem prelegenta miały swe źródło w takich – właściwych dla obu systemów – elementach jak: silny związek prawa z religią, równość pod względem prawa wszystkich członków społeczności (Kwirytów i muzułmanów arabskich kalifatów), tendencje do niwelowania różnic społecznych, mechanizmy rozwoju prawa (dla prawa rzymskiego – przez działalność pretorów i prawników; dla prawa muzułmańskiego – w drodze komentarzy imamów i muftich).

Prof. Xu Guodong poświęcił swe wystąpienie problemowi dobrej wiary. Prelegent przedstawił sposób użycia wspomnianej klauzuli w źródłach rzymskich oraz we współczesnych kodeksach cywilnych. Zdaniem prof. Xu Guodonga *bona fides* miała w prawie rzymskim początkowo charakter obiektywny. Dopiero w okresie klasycznym uległa ona przekształceniom, na skutek których można wyróżniać jej dwa aspekty – obiektywny i subiektywny, funkcjonujące odpowiednio na polu procesu i prawa rzeczowego.

Prof. Witold Wołodkiewicz przedstawił etapy przemian, które zachodziły w ustroju i systemie prawnym w Polsce w latach osiemdziesiątych XX stulecia. Referent omówił również konsekwencje wspomnianych transformacji w systemie polskiego prawa cywilnego. Na tym tle i w oparciu o orzecznictwo Sądu Najwyższego prelegent przedstawił aspekty funkcjonowania *favor debitoris* oraz *favor creditoris* w prawie polskim po roku 1989. W konkluzji prof. Wołodkiewicz stwierdził, że trudno jest jednoznacznie wskazać na przewagę któregośkolwiek z tych elementów w polskim prawie cywilnym.

W dalszej części obrad odbyła się prezentacja nowego rosyjskiego przekładu justyniańskich *Digestów*. Prowadzący prezentację prof. Le-

onid Kofanow (Rosyjska Akademia Nauk – Uniwersytet Łomonosowa, Moskwa) oraz A. Dołgow (dyrektor wydawnictwa „Statut”, Moskwa) przedstawili problemy, z którymi borykali się tłumacze, a zwłaszcza te związane z trudnościami terminologicznymi oraz redakcją naukowego komentarza do pierwszych ksiąg *Digestów*.

Dalsza część obrad poświęcona była również problematyce przekładów źródeł prawa rzymskiego. Z prezentacją rumuńskiego tłumaczenia *Instytucji* justyniańskich wystąpił prof. V. Hanga (Uniwersytet w Cluj-Napoca).

Posiedzenie popołudniowe pierwszego dnia obrad wypełniły wystąpienia na temat: *Osoba w systemie prawa rzymskiego*. Referaty wygłosili: prof. Zuoli Jiang (Uniwersytet Shandong, Jinan) – *La persona nel sistema del diritto romano*; prof. Teodor Sâmbrian (Uniwersytet Craiova) – *La recezione del diritto romano e la persona nei codici civili romeni*; prof. Srdjan Sarkić (Uniwersytet w Nowym Sadzie) – *Divisione gaiana delle persone nel diritto medievale serbo*; prof. Jan Zabłocki (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa) – *La posizione giuridica del nasciturus nel diritto civile polacco*; prof. Danijela Rupčić (Uniwersytet w Osijeku) – *La posizione giuridica del nascituro nel diritto croato*; prof. Fei Anling (Chiński Uniwersytet Nauk Politycznych i Prawnych, Pekin) – *La tutela degli interessi dei nascituri: ispirazione dal diritto romano e il corso del pensiero fondamentale nel progetto del codice civile cinese*; prof. Mila Jovanović (Uniwersytet w Niszu) – *La tutela mulierum secondo la Lex XII tabularum (5.2)*; prof. Nataša Deretić (Uniwersytet w Prisztinie) – *Византийское влияние на сербское средневековое брачное право*; dr Sławomir Godek (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa) – *Ответственность наследников опекуна в римском праве и в III Литовском Статуте (1588)*; prof. Jurij Kaczanowski (Państwowa Akademia Ekonomii i Prawa, Chabarowsk) – *Личность как собственник в римском праве в XX и XXI веках. Сравнительно-исторический анализ. Как учесть уроки истории?*; prof. Francesco Sini (Uniwersytet w Sassari) – *Persone e cose: le res communes*; prof. Anton Rudokwas (Instytut Prawniczy Prokuratury Generalnej Federacji Rosyjskiej, Sankt Petersburg) – *Il peculium e il problema della persona giuridica nel diritto romano*; prof. Jelena Berg (Uralska Akademia Prawnicza, Jekaterinburg) – *Юридические лица в римском праве в поисках прообраза современных некоммерческих организаций*; prof. Galina Byczkova (Państwowy Uniwersytet w Irkucku) – *Реституция в римском частном праве*; prof. Andriej Pawłow (Państwowy Uniwersytet w Syktyvkar) – *Libertas у Цицерона: к вопросу о статистике термина и месте libertas в концепции res publica Цицерона*; prof. Marko Petrak (Uniwersytet w Zagrzebiu) – *La lustrazione nel diritto pubblico romano e nel diritto dei paesi postsocialisti*.

Sesję zakończyła dyskusja, w której uczestniczyli: prof. Leonid Kofanow, prof. Jurij Kaczanowski, prof. Pierangelo Catalano, prof. Aleksander Kosarew, prof. Sebastiano Tafaro, prof. Konstantin Tanew, prof. Witold Wołodkiewicz, prof. Wiktor Uljaniszczew, prof. Giovanni Lobrano, dr Sławomir Godek.

Sesję przedpołudniową drugiego dnia obrad poświęcono problematyce ochrony dłużnika. Przewodniczyli jej prof. Srdjan Sarkić oraz prof. Witold Wołodkiewicz. Wygłoszono następujące referaty: prof. Tatjana Filipowa (Ałtajski Uniwersytet Państwowy, Barnaul) – *Сервитуты: от Рима до наших дней*; prof. Sebastiano Tafaro (Uniwersytet w Bari) – *La buona fede e la difesa del debitore*; prof. Magdolna Sič (Uniwersytet w Nowym Sadzie) – *Fides e debito pubblico nell'etr postclassica*; prof. Obrad Stanojević (Uniwersytet w Belgradzie) – *La dottrina canonica dell'usura nel medio evo*; prof. Anna Pikulska-Robaszkiwicz (Uniwersytet Łódzki) – *L'usure en droit polonais*; prof. Emilia Karajović (Uniwersytet w Kragujewacu) – *Laesio enormis*; prof. Konstantin Tanew (Uniwersytet w Sofii) – *L'atteggiamento dei giuristi romani e la diversità nella prassi commerciale nelle parti diverse dell'Impero. La difesa dei debitori*; prof. Stefan Karolak (Uniwersytet w Białymstoku) – *La parità legale delle parti del contratto di mutuo quale fondamento della tutela dei loro giusti interessi*; prof. Bronisław Sitek (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) – *Si creditor sine auctoritate iudicis res debitoris occupet. Un contributo alla ricerca sul favor debitoris*; prof. Natalia Sredinskaja (Centrum Studiów nad Prawem Rzymskim, Sankt Petersburg) – *Dazione dei beni del debitore in soluzione del debito*; prof. Oksana Petrowskaja (Uniwersytet w Brześciu) – *Вина должника в римском праве и ее интерпретация в российском законодательстве второй половины XIX – начала XX века*; prof. Danil Tuzow (Uniwersytet Państwowy w Tomsku) – *Римская in integrum restitutio и оспаривание сделок в современном российском праве*; prof. Andriej Nowikow (Instytut Prawniczy Prokuratury Generalnej Federacji Rosyjskiej, Sankt Petersburg) – *La determinazione del momento della fine dell'obbligazione di società nel diritto romano e nel diritto civile russo*; prof. Nevenka Bogojević-Gluščewić (Uniwersytet w Podgoricy) – *La difesa dell'emptor nel diritto medievale della città di Cattaro*; prof. Aljona Gros (Państwowa Akademia Ekonomii i Prawa, Chabarowsk) – *Рассторжение договора: основания и последствия*; prof. Valerius Ciuca (Uniwersytet Petre Andrei, Jassy) – *Lex Aquilia – Le cadre de la responsabilité ex delicto*.

Wygłoszone referaty stały się podstawą dyskusji, w której udział wzięli: prof. Jurij Kaczanowski, prof. Pierangelo Catalano, prof. Sebastiano Tafaro, prof. Aljona Gros, prof. Anna Pikulska-Robaszkiwicz, prof. Witold Wołodkiewicz, prof. Obrad Stanojević, prof. Aleksander Kosarew, prof. Wiktor Uljaniszczew.

Tematem posiedzenia popołudniowego w drugim dniu konferencji były studia nad prawem rzymskim oraz problematyka związana z nauczaniem prawa rzymskiego. Sesji przewodniczył prof. Obrad Stanojević. Z referatami wystąpili: Konstantinos Pitsakis (Tracki Uniwersytet, Komotini) – *Étude et enseignement du droit romain: le cas de la Grece moderne (du droit „byzantin” au droit romain)*; prof. Jelena Danilović (Uniwersytet w Belgradzie) – *L’influence des écoles juridiques sur les études du droit romain*; prof. Giovanni Lobrano (Uniwersytet w Sassari) – *Attualità dell’insegnamento del Diritto romano pubblico: l’empio dei municipi*; prof. Maria Zabłocka (Uniwersytet Warszawski) – *La romanistica polacca dopo la seconda guerra mondiale*; prof. Teodor Piperkow (Uniwersytet w Sofii) – *Diritto romano ed educazione dei giuristi in Bulgaria*; prof. Mikołaj Piotrowskij (Uniwersytet w Brześciu) – *Особенности преподавания и изучения курса “Римское право” на юридических факультетах университетов Белорусии*; prof. Wiktor Uljaniszczew (Rosyjski Uniwersytet Przyjaźni Między Narodami, Moskwa) – *Il Diritto romano come base metodologica dell’educazione giuridica in Russia*; prof. Irina Sesterjakowa (Państwowa Akademia Prawa, Saratow) – *Проблемы преподавания римского права в Саратовской государственной академии права*; dr Piotr Niczyporuk (Uniwersytet w Białymstoku) – *Преподавание римского права в Вильнюсской Академии*; prof. Elena Pîrvu (Uniwersytet Craiova) – *La bibliografia italiana nei manuali romeni di diritto romano*; prof. Žika Bujuklić (Uniwersytet w Belgradzie) – *Le fonti e l’insegnamento: la traduzione serba del De legibus di Cicerone*.

W dyskusji głos zabrali: prof. Leonid Kofanow, prof. Jurij Kaczanowskij, prof. Konstantin Tanew, prof. Anton Rudokwas, prof. Pierangelo Catalano, prof. Aleksander Kosarew, prof. Obrad Stanojević, prof. Giovanni Lobrano, prof. Wiktor Uljaniszczew.

Trzeci, ostatni dzień obrad przeznaczono na podsumowanie dyskusji nad poruszonymi podczas konferencji kwestiami oraz na określenie tematyki następnego kolokwium. Sesji przewodniczył prof. Aleksander Szewczenko (Państwowy Uniwersytet Dalekowschodni, Władywostok). Prof. Witold Wołodkiewicz wystąpił z projektem, aby jednym z tematów przyszłego kolokwium było zagadnienie *Lex et ius*. Prof. Leonid Kofanow proponował włączenie do poruszanej problematyki źródeł prawa rzymskiego, a zwłaszcza justyniańskich *Digestów*. Oddziaływanie prawa rzymskiego na współczesne ustawodawstwa jako jeden z tematów przyszłej konferencji rekomendowali prof. Wiktor Uljaniszczew oraz prof. Teodor Sâmbrian. Podjęcie problematyki recepcji prawa rzymskiego uznał za pożyteczne prof. Aleksander Kosarew. Prof. Antun Malenica oraz prof. Sebastiano Tafaro postulowali natomiast

pozostanie przy problematyce sytuacji prawnej *nasciturusa* oraz kondycji osoby prawnej. Za kontynuowaniem problematyki związanej z osobą dłużnika opowiedział się prof. Konstantin Tanew. Prof. Giovanni Lobrano zwrócił uwagę na kwestię *urbs* i *civitas*. Prof. Mikołaj Piotrowski zaproponował natomiast kontynuowanie tematyki nauczania prawa rzymskiego. Oprócz wymienionych powyżej głos w dyskusji zabrali również prof. Jurij Kaczanowski, prof. Pierangelo Catalano, prof. Obrad Stanojević oraz prof. V. Hanga, prof. Anton Rudokwas.

Na zakończenie zdecydowano, że gospodarzem kolejnego kolokwium romanistów w roku 2004 będzie Uniwersytet w Xiamen w Chinach.

Referaty wygłoszone na IX Kolokwium romanistów zostaną opublikowane w osobnym tomie materiałów konferencyjnych.

Sławomir Godek